

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาความเชื่อเรื่องท้าวเวสสุวรรณในสังคมไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเรื่องท้าวเวสสุวรรณในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาความเชื่อเรื่องท้าวเวสสุวรรณในสังคมไทย และเพื่อเสนอแนะแนวปฏิบัติที่ถูกต้องเรื่องท้าวเวสสุวรรณต่อสังคมไทย สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ประวัติความเป็นมาของท้าวเวสสุวรรณ ตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา กล่าวโดยสรุป ในอดีตชาติเมื่อพระพุทธเจ้ายังไม่อุบัติขึ้น ท่านเกิดเป็นพราหมณ์ ชื่อ กุเวร ได้ถวายทานอย่างมหาศาลแก่มหาชน ซึ่งได้จากผลกำไรของโรงหีบอ้อย อานิสงส์นั้นทำให้ท่านได้อุบัติเป็นท้าวเวสสุวรรณ ท่านเป็นหนึ่งในท้าวจตุโลกบาลปกครองสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกทางทิศเหนือ และเป็นอธิบดีของยักษ์ ท้าวเวสสุวรรณเป็นพระอริยบุคคลชั้นแรกในพระพุทธศาสนา คือ พระโสดาบัน ท่านมีศรัทธามั่นคงในพระรัตนตรัย เป็นผู้ละวิจิติความลัษณสงสัยในพระรัตนตรัย จนหมดสิ้น ทั้งยังละสลัฟัตตูปาทาน และสักกายะทิฏฐิได้จนหมดสิ้น บทบาทหน้าที่สำคัญของท้าวเวสสุวรรณที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา คือ ตั้งกองทัพอารักขาสวรรค์ในทิศเหนือ ตรวจโลกในวันอุโบสถ ปกครองเทวดาและยักษ์ รวมถึงประทานพรและมอบอำนาจให้แก่บริวารยักษ์ตามฐานะ ทั้งนี้ ท้าวเวสสุวรรณมีบทบาทเกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าครั้งยังเสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์จนถึงชาติสุดท้ายที่ทรงบรรลุนุตรสัมมาสัมโพธิญาณเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นอกจากนี้ ท้าวเวสสุวรรณยังมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับพระธรรมและพุทธสาวก ตัวอย่างเช่น ช่วยประกาศพระธรรม แจ้งข่าวการแสดงธรรมแก่เทวดาอื่นๆ แสดงความกตัญญูแก่ผู้ที่ควรบูชา เอื้อเฟื้อสถานที่เจริญกัมมัฏฐานแก่ภิกษุ อุปัฏฐากพระสงฆ์ที่ปฏิบัติธรรม ตั้งบริวารของตนให้คอยอุปัฏฐากพระสงฆ์ที่ปฏิบัติธรรม สรรเสริญและประกาศคุณของพระอริยสาวก เป็นต้น

ในสังคมไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับท้าวเวสสุวรรณ ๕ ประเด็น คือ ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับวิทยาคม ความเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อเรื่องยักษ์ และความเชื่อเรื่องร่างทรง จากการวิเคราะห์ความเชื่อทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับท้าว

เวสสุวัณมี ๓ ประเด็นสำคัญ คือ ๑) ความเชื่อเรื่องสวรรค์ โดยคนในสังคมไทยเชื่อว่า หากทำบุญให้ทานและการรักษาศีลในวันพระจะทำให้ไปเกิดเป็นสหายของท้าวเวสสุวัณ ๒) การสวดอาถรรพ์ภูติปริตร และ ๓) การอุทิศส่วนกุศลให้แก่ท่าน ส่วนความเชื่อเกี่ยวกับวิทยาคม พบว่ามีความเชื่อเรื่องเวทมนต์คาถาและเครื่องรางของขลัง ซึ่งความเชื่อเรื่องวิทยาคมนี้ ทำให้เกิดความเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ จากการสืบค้นพบว่าความเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของท้าวเวสสุวัณที่ปรากฏในสังคมไทย คือ เรื่องโชคลาภ และเรื่องการป้องกันจากภูตผีปีศาจ ซึ่งจากความเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์นี้ นำไปสู่การสร้างเครื่องรางของขลังที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ รูปเคารพของท้าวเวสสุวัณที่พบในสังคมไทย คือ รูปยักษ์ ซึ่งผู้ที่บูชาเชื่อว่ารูปเคารพท้าวเวสสุวัณนี้ สามารถให้โชคลาภและป้องกันอันตรายจากอมนุษย์ได้ นอกจากนี้ ยังพบว่ามีความเชื่อเรื่องร่างทรงของท้าวเวสสุวัณปรากฏในสังคมไทย

ในส่วนของอิทธิพลท้าวเวสสุวัณที่มีต่อสังคมไทย จะมีในด้านความเชื่อ ด้านพิธีกรรม และด้านศิลปกรรม ความเชื่อเกี่ยวกับท้าวเวสสุวัณที่ปรากฏในสังคมไทยสะท้อนออกมาในรูปของงานศิลปกรรมซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของวัฒนธรรมไทย คือ ด้านวรรณกรรม จิตรกรรม ด้านสถาปัตยกรรมและด้านประติมากรรม ความเชื่อด้านศิลปกรรมที่พบ คือ คติความเชื่อเรื่องยักษ์ เรื่องเทพประจำทิศ เรื่องทวารบาลรักษาประตูหรือเฝ้าศาสนสถาน และความเชื่อยักษ์แบกศาสนสถาน

ความเชื่อเรื่องท้าวเวสสุวัณนั้นอยู่คู่กับสังคมไทยมาช้านาน นอกเหนือจากความเชื่อด้านพระพุทธศาสนาแล้ว พบว่าความเชื่อที่เหลืล้นเบียดเบียนจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจัดเป็นอุปาทาน ๔ ในข้อที่กฎอุปาทานและสัลลพอุปาทาน และเบียดเบียนจากเรื่องศรัทธา ๔ ความเชื่อที่ขาดปัญญานำไปสู่พิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง และก่อให้เกิดข้อปฏิบัติเกี่ยวกับท้าวเวสสุวัณที่เบียดเบียนจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ตัวอย่างเช่น ข้อมูลสวรรค์และประวัติความเป็นมาของท้าวเวสสุวัณ และอำนาจหน้าที่ของท่าน ทั้งนี้ความเชื่อที่ปรากฏนั้นเน้นเรื่องโชคลาภ การปกป้องคุ้มครองภัยทั้งจากอมนุษย์และภัยจากมนุษย์ มีการสร้างวัตถุบูชาในรูปแบบต่างๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องป้องกัน หรือเครื่องคุ้มครอง ตลอดจนพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการบวงสรวงเพื่อให้ตนเองได้ในสิ่งที่ต้องการ

แนวปฏิบัติที่ถูกต้องเรื่องท้าวเวสสุวัณในสังคมไทย ต้องอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยพิจารณาคุณธรรมของท่าน พุทธศาสนิกชนควรปฏิบัติต่อท้าวเวสสุวัณในฐานะพระอริยบุคคลขั้นแรก คือ พระโสดาบัน เป็นสังฆรัตนะอันประเสริฐในบรรดาพระรัตยตรัยทั้ง ๓ เป็นื่อนานาบุญอันประเสริฐของโลก ดังนั้น แนวปฏิบัติที่ถูกต้องของชาวพุทธที่มีต่อท้าว

เวสสุวัณควรเริ่มต้นจาก กัมมสัทธา คือ เชื่อว่าท้าวเวสสุวัณ มีกรรมเป็นของตนเอง ท่านได้เคยกระทำกุศลกรรมมาในอดีต อันได้แก่การให้ทาน รักษาศีล จนได้ไปเกิดเป็นท้าวเวสสุวัณ และได้บรรลุนิยธรรมเป็นพระโสดาบัน ท่านจึงได้รับผลของกุศล (วิปากสัทธา) นั้น ทั้งนี้ เราก็เช่นเดียวกันต้องเชื่อว่าเรามีกรรมเป็นของตนเอง (กัมมัสสกตาสัทธา) หากต้องการเกิดเป็นสหายของท้าวเวสสุวัณก็ต้องให้ทานและรักษาศีล เมื่อได้ทราบปฏิบัติให้อุบัติเป็นท้าวเวสสุวัณและอุบัติในสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกาภูมิแล้ว ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาแล้ว เราก็ต้องปฏิบัติตามปฏิปทานั้น ท้ายที่สุดต้องศรัทธาในองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า (ตถาคตโพธิสัทธา) ว่าเป็นขณะที่พึงอันเกษมสูงสุด เป็นสถานที่นำออกจากวัฏทุกข์ได้ สรรณะอื่น ๆ นอกจากพระรัตนตรัยไม่สามารถทำให้พ้นทุกข์ได้ เมื่อพิจารณาได้เช่นนี้ ก็จะเห็นได้ว่าศรัทธาเป็นบาทฐานให้เกิดปัญญา ทั้งนี้ หากพุทธศาสนิกชนต้องการทำพิธีเช่นสรงบวชาแต่ท้าวเวสสุวัณ ในการปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถประกอบพิธีเทวดาพลีได้ คือการทำบุญอุทิศให้เทวดา เป็นการเอื้อเพื่ออุปการะแก่เทวดา ไม่ใช่เป็นการบนบานอ้อนวอนหรือขอสิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งการทำพลีกรรมแก่เทวดานี้ เป็นการทำทานกุศลและเป็นการอุทิศส่วนกุศลให้แก่สรรพสัตว์อีกด้วย ซึ่งเป็นหลักธรรมที่อยู่ในบุญกิริยาวัตถุ ๑๐

โดยสรุป ความเชื่อเรื่องท้าวเวสสุวัณที่ปรากฏในสังคมไทยนั้น มีพื้นฐานมาจากความเชื่อประการต่างๆ อันได้แก่ ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา และความเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น ดังนั้น แนวปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องท้าวเวสสุวัณต่อสังคมไทย จะต้องพัฒนาความเชื่อนั้นให้ถึงขั้นปัญญา โดยใช้ศรัทธาเป็นปัจจัยให้เกิดปิติ ซึ่งทำให้เกิดปัสสัทธิ นำไปสู่สมาธิและปัญญาในที่สุด นอกจากนี้ จะต้องพัฒนาศรัทธาเพื่อเป็นแรงผลักดันให้เกิดวิริยะ คือความเพียรพยายามที่จะปฏิบัติตามคุณธรรมของท้าวเวสสุวัณ ดังนั้น ศรัทธาที่มีต่อท้าวเวสสุวัณที่พ้นความเชื่อมกมายแล้ว หากไม่ดำเนินต่อไปถึงขั้นปฏิบัติเพื่อพิสูจน์ให้เห็นความจริง ประจักษ์แก่ตน เช่น การให้ทาน และการรักษาอุโบสถศีล และการเจริญวิปัสสนา ก็ไม่นับว่าเป็นศรัทธาที่ถูกต้องตามความหมายแท้จริง แม้ศรัทธาจะมีคุณประโยชน์สำคัญ แต่การหยุดอยู่เพียงแค่ศรัทธา ไม่ลงมือปฏิบัตินั้นก็ไม่ใช่เป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา ทั้งนี้ ศรัทธาที่ถูกต้องจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติธรรมที่สูงยิ่งๆ ขึ้นไป จนท้ายที่สุดนำไปสู่ปัญญาที่ทำให้รู้แจ้งอริยสัจ ๔ และกระทำให้แจ้งซึ่งอรรถผลอันเลิศ ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนา

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาทำให้เห็นถึงความสำคัญและความเชื่อเรื่องท้าวเวสสุวรรณที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและในสังคมไทย ในรูปแบบของความเชื่อต่างๆ ที่หล่อหลอมเป็นลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมไทย แต่ในขณะเดียวกันก็เห็นว่าความเชื่อเหล่านี้บิดเบือนไปจากหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา จนกลายเป็นเรื่องงมงาย จากการศึกษาครั้งนี้ทำไปสู่ประเด็นอื่นๆ ที่น่าศึกษาค้นคว้าต่อไปในอนาคต จึงใคร่เสนอแนะหัวข้อวิจัยที่ควรศึกษาเพิ่มเติม ดังนี้

๑. ศึกษาความเชื่อเรื่องท้าวจาตุมหาราชที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย
๒. ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องยักษ์ในสังคมไทย
๓. ศึกษาวิเคราะห์เรื่องเทวดาพาลีในพระพุทธศาสนา
๔. ศึกษาเรื่องอิทธิพลของท้าวจาตุมหาราชต่อพุทธศิลป์ไทย
๕. การศึกษาวิเคราะห์วัตถุมงคลเกี่ยวกับท้าวเวสสุวรรณในสังคมไทย